

HALFJAARBERICHT 2015

OVERSLAG HAVEN ROTTERDAM 6,8% TOEGENOMEN

Groei vooral gedreven door minerale olieproducten (+29,7%)

Financieel resultaat Havenbedrijf Rotterdam stijgt licht (+2,6%)

De haven van Rotterdam heeft een goed eerste halfjaar achter de rug. De totale overslag nam 6,8% toe ten opzichte van de eerste helft van 2014. De groei komt vrijwel geheel op het conto van de overslag van olieproducten (+29,7%), ruwe olie (+8,3%), containers (+3,7% in TEU) en roll-on/roll-off-vervoer (+9,6%). De overslag van droge bulk (agribulk, kolen, ertsen) daalde over de hele linie. Voor het eerst sinds 2010 nam het aantal zeeschepen weer behoorlijk toe (+3%). De haven kende het eerste halfjaar geen grote nautische incidenten.

Het netto resultaat is in de eerste helft van 2015 gestegen met € 3,1 miljoen tot € 122,5 miljoen. Ten opzichte van de eerste helft van 2014 is de omzet in 2015 met € 14,7 miljoen toegenomen. Zowel het zeehavengeld als de inkomsten uit contracten stegen. De operationele lasten waren hoger, voornamelijk door hogere exploitatielasten (€ 5,1 miljoen). Daarnaast zijn de afschrijvingen gestegen met € 9,0 miljoen veroorzaakt door een eenmalige afschrijving. Hiertegenover staan lagere financiële baten en lasten veroorzaakt door periodieke aflossingen en een extra aflossing eind 2014. Het resultaat deelnemingen is gestegen met € 4,1 miljoen. Naar verwachting lopen de totale investeringen terug van € 189,3 miljoen in heel 2014 tot ongeveer € 160,0 miljoen in 2015.

De vooruitzichten voor de ontwikkeling van de haven zijn redelijk gunstig. Havenbedrijf Rotterdam blijft inzetten op volwassen markten (zoals raffinage en chemie), groeimarkten (zoals containers en LNG) en nieuwe markten (zoals offshore en biobased). Maar groei, innovatie en verbreding van activiteiten in de haven gaan niet vanzelf. De concurrentie met andere havens is stevig en het bedrijfsleven moet zich flink inspannen om resultaten te boeken.

VERSLAG VAN DE DIRECTIE

OVERSLAG EN ONTWIKKELINGEN IN DE HAVEN

De totale overslag in de Rotterdamse haven is het eerste halfjaar sterk toegenomen. Dat is een optelsom van de ontwikkelingen in verschillende segmenten. Vooral de stijging van bijna 30% in minerale olieproducten (goed voor ongeveer een vijfde van de totale overslag) heeft een grote, positieve invloed op het totale groeicijfer van 6,8%.

Droog massagoed

De overslag van de categorie droog massagoed is in totaal 4,9% gedaald. M.n. agribulk daalde fors (-18,4%) omdat goede oogsten in Europa van graan en raapzaad leidden tot minder import en minder soja werd ingevoerd uit Zuid-Amerika. Ook ijzererts en schroot (-3,3%) werden minder overgeslagen. Redenen zijn de aanhoudend lage vraag naar staal en revisie van een hoogoven van ThyssenKrupp. De behandeling van kolen daalde (-2,2%).

De twee nieuwe elektriciteitscentrales op de Maasvlakte van Engie (voorheen GDF Suez) en E.ON zijn opgestart. Dat leidt tot toename van de aanvoer van kolen voor deze centrales. Tegelijkertijd werden in Duitsland fors minder kolen verstoekt door de toename van de opwekking van

duurzame energie (deze heeft voorrang op het elektriciteitsnet) en het gebruik van bruinkool. Daarnaast was er sprake van een zachte winter. De ingebruikname van twee nieuwe centrales op de Maasvlakte kon dit niet compenseren. De overslag van overig droog massagoed incl. biomassa daalde licht (-3,6%).

Marcor kondigde recent aan dat het bedrijf naast de drijvende opslag in de Waalhaven ook actief wordt op de wal: op de Hartelstrook (Maasvlakte) bouwt het bedrijf 260.000 m³ opslagcapaciteit voor m.n. agribulk en mineralen. Havenbedrijf Rotterdam realiseert daarvoor nautische infrastructuur met vier ligplaatsen.

GOEDERENOVERSLAG (GROOT ROTTERDAM) (IN DUIZENDEN TONNEN)	JAN-JUN 2015	JAN-JUN 2014	VERSCHIL IN %
Ertsen en schroot	16.894	17.463	-3,3%
Kolen	15.615	15.973	-2,2%
Agribulk	4.748	5.821	-18,4%
Overig droog massagoed	6.393	6.633	-3,6%
SUBTOTAAL DROOG MASSAGOED	43.650	45.888	-4,9%
Ruwe aardolie	51.675	47.709	8,3%
Minerale olieproducten	46.348	35.732	29,7%
LNG	1.136	550	106,6%
Overig nat massagoed	15.115	15.019	0,6%
SUBTOTAAL NAT MASSAGOED	114.273	99.010	15,4%
CONTAINERS	64.847	63.404	2,3%
Roll-on/Roll-off	10.718	9.782	9,6%
Overig stukgoed, lash	2.693	3.061	-12,0%
SUBTOTAAL OVERIG STUKGOED	13.411	12.844	4,4%
TOTAAL OVERSLAG (IN DUIZENDEN TONNEN)	236.182	221.146	6,8%
CONTAINEROVERSLAG (IN TEU x 1.000)	6.238	6.013	3,7%

Nat massagoed

De overslag van nat massagoed nam in totaal 15,4% toe. De relatief lage olieprijs leidde tot voorraadvorming, maar vooral zorgde het voor behoorlijke marges voor de raffinaderijen. Gevolg was een vrij hoge bezettingsgraad van de raffinaderijen waarvoor veel ruwe olie werd aangevoerd. Het volume ruwe olie steeg dan ook fors (+8,3%). Omdat er substantieel meer olie geraffineerd werd in Noordwest-Europa en Rusland was er in dit deel van de wereld een overaanbod van stookolie. In combinatie met een periode van 'open arbitrage' op de prijs van stookolie leidde dit tot een forse toename van de export naar het Verre Oosten via Rotterdam. De overslag van stookolie nam daardoor met 11 miljoen ton toe, een stijging van 50%. De Rotterdamse haven is een draaischijf voor olieproducten en profiteert van deze onbalans en schommelingen in de markt. Er werd iets meer gasolie en diesel ingevoerd en iets minder benzine uitgevoerd. In totaal werd 29,7% meer olieproducten overgeslagen dan vorig jaar.

De regio Amsterdam-Rotterdam-Moerdijk-Antwerpen blijft interessant voor de olie-multinationals wat blijkt uit de grote investeringen die momenteel plaatsvinden in onder andere Antwerpen en Moerdijk. De verwachting is dat ook in de grote Rotterdamse raffinaderijen de komende jaren geïnvesteerd blijft worden in modernisering van de complexen.

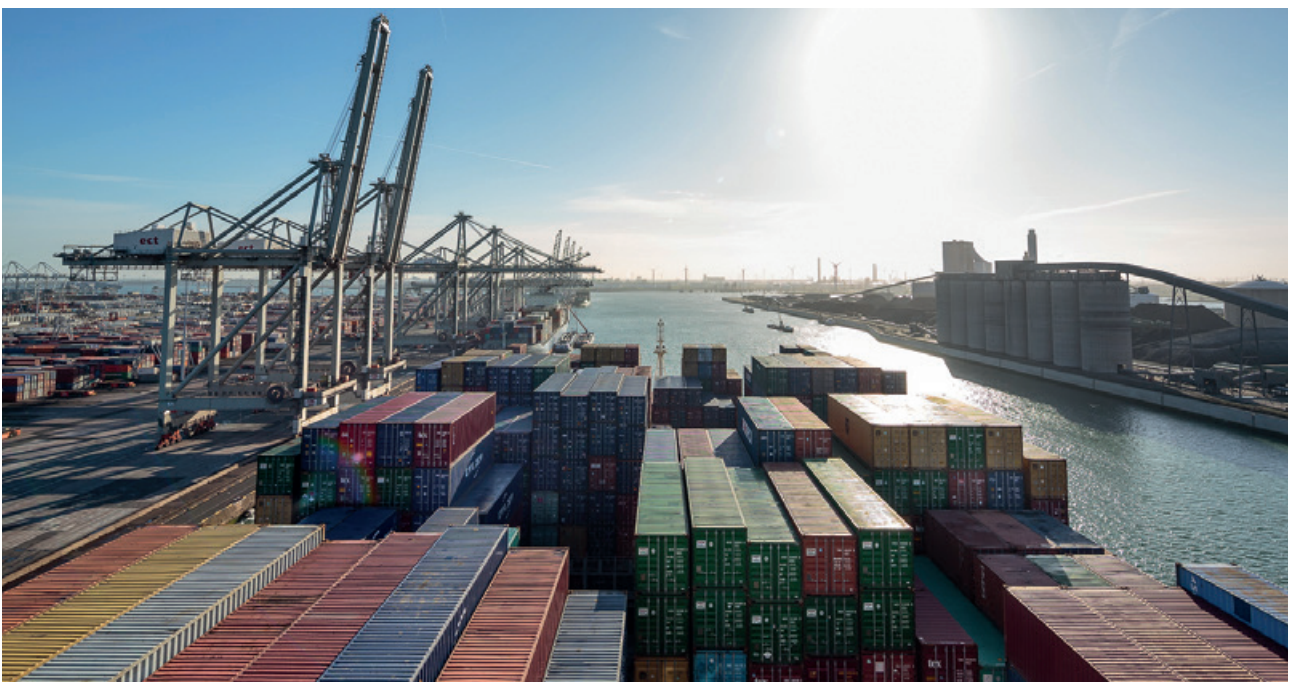
De overslag van LNG, weliswaar nog bescheiden qua omvang, is in het eerste halfjaar meer dan verdubbeld (+106,6%). De voornaamste redenen hiervoor zijn de geleidelijke daling van de LNG prijs in Azië en de toename van wederuitvoer van LNG naar industriële clusters in Europa waar een overschakeling heeft plaatsgevonden van stookolie of gasolie naar LNG als brandstof voor het productieproces.

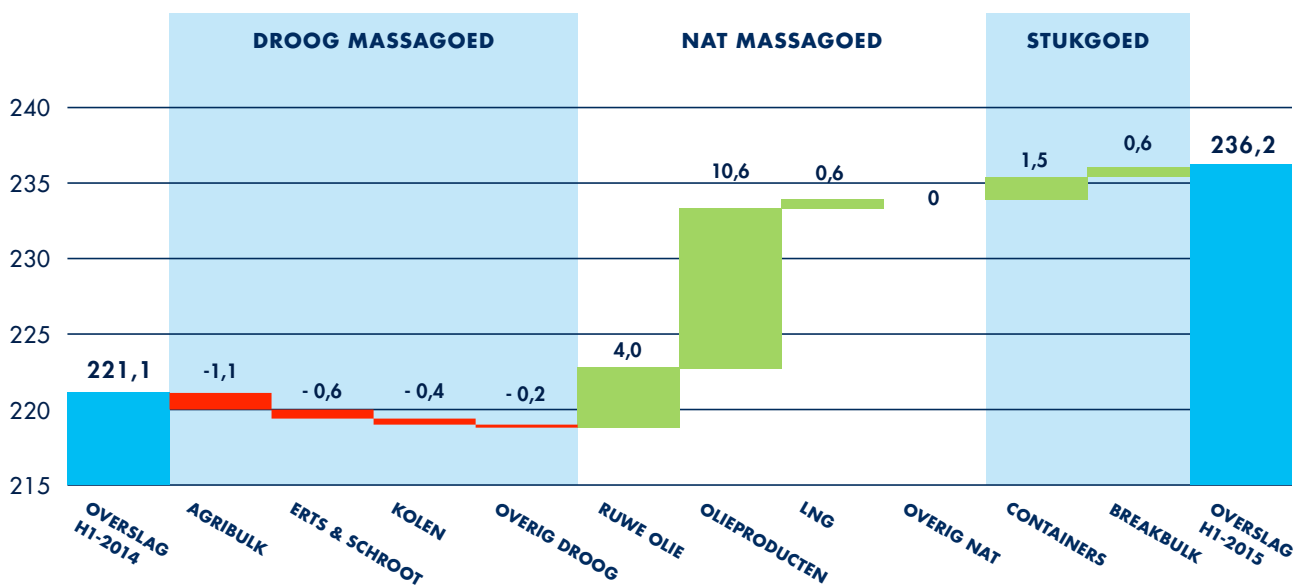
Twee in het oog springende investeringen op dit moment zijn de bouw van een bio-propaanunit bij de biobrandstoffabriek van Neste Oil en de aanleg van een LNG-Breakbulkterminal, beide op de Maasvlakte. De laatste is een belangrijke schakel om LNG als transportbrandstof te kunnen toepassen. Inmiddels kunnen binnenvaartschepen en trucks LNG tanken in Rotterdam, varen meerdere binnenvaartschepen op LNG en komen ook de eerste zeeschepen in de vaart die geschikt zijn om op LNG te varen met zogenoemde dual fuel systems. Het aantal LNG-bunkeringen in de binnenvaart verdubbelde dit halfjaar grofweg tot 37.

De overslag van overig nat massagoed was stabiel (+0,6%).

Containers

De overslag van containers nam met 3,7% toe in TEU en 2,3% in tonnen. De iets aantrekkelijke Europese economie is hier de belangrijkste oorzaak van, gevolgd door een toename van het transshipmentverkeer (+6,6% via feeders). Dat laatste past in het beeld van de belangrijkste ontwikkeling in deze sector, namelijk het doorzetten van de schaalvergroting. Regelmatig verwelkomt Rotterdam een nieuw 'grootste containerschip ter wereld'. En het eind is nog niet in zicht: op dit moment zijn bijna 50 schepen van meer dan 18.000 TEU in bestelling. Rotterdam ligt aan diep vaarwater en is daardoor 24/7 bereikbaar voor de grootste volledig beladen schepen. Het aantal 'second calls' van containerschepen groter dan 10.000 TEU nam dit halfjaar toe van 35 naar 90. Hierbij vaart een schip als het in Europa aankomt eerst naar Rotterdam, lost hier een groot aantal containers, doet vervolgens verschillende andere havens aan en komt dan nog een keer naar Rotterdam om het schip zo vol mogelijk te

(X 1 MILJOEN TON (M))

laden voor vertrek naar (meestal) het Verre Oosten. Het shortseaverkeer groeide iets minder hard (+1,6%). Het positieve effect van de groei van de Britse economie werd deels gecompenseerd door een afname van de kustvaart naar het Oostzeegebied, met name naar Rusland.

De twee nieuwe terminals op Maasvlakte 2 (APM Terminals en RWG) zijn in het eerste halfjaar operationeel geworden. De omvang van de overslag van containers op de nieuwe terminals groeit gestaag maar is nog bescheiden. Inmiddels werken ongeveer 500 mensen op de nieuwe terminals.

Op het gebied van werkgelegenheid in deze sector speelden het afgelopen halfjaar twee issues. De eerste was de vraag of en voor welke medewerkers een CAO zou moeten worden afgesloten bij RWG. Deze discussie is afgerond met het sluiten van een CAO voor een deel van het personeel. De tweede was de mogelijke boventaligheid van medewerkers op de terminals op met name Maasvlakte 1 wanneer de nieuwe terminals op volle toeren draaien. Vakbonden, werkgevers, Deltalinqs en Havenbedrijf Rotterdam hebben het afgelopen halfjaar onderzocht om hoeveel mensen het gaat en wanneer dit mogelijk gaat spelen. Afsproken is om in het tweede halfjaar oplossingen te verkennen en deze te beoordelen op effect en kosten.

De sterke groei in het eerste kwartaal zorgde voor congestie in de afhandeling van met name binnenvaartschepen. Dit is in het tweede kwartaal door diverse initiatieven verbeterd, maar blijft een belangrijk aandachtspunt.

De containermarkt zal de komende jaren naar verwachting onrustig blijven, vooral omdat de scheepscapaciteit sneller groeit dan de vraag, waardoor vrachttarieven onder druk staan, een consolidatieslag te verwachten is en vaarschema's regelmatig aangepast zullen worden. Dat zal tot schommelingen in de marktaandelen van de havens leiden,

maar Rotterdam heeft een gunstige uitgangspositie en moet in staat zijn op middellange termijn marktaandeel te winnen.

Breakbulk

In het breakbulksegment nam het roll-on/roll-off-verkeer met 9,6% toe, vooral als gevolg van de positieve ontwikkeling van de Britse economie en het sterke Britse pond. Ook door stakingen in Calais was het vooral in juni erg druk op de veerboten van en naar Rotterdam. Het overig stukgoed nam 12,0% af. Oorzaak van deze daling is dat in het eerste kwartaal van 2014 de overslag uitzonderlijk hoog was door onder andere de aanvoer van de kranen voor de nieuwe containerterminals op Maasvlakte 2. Bij elkaar werd 4,4% meer breakbulk overgeslagen.

Offshore

In het begin van dit halfjaar arriveerde de Pioneering Spirit, 's werelds grootste schip, op Maasvlakte 2 om te worden afgemonteerd. Het schip van Allseas zorgt dit jaar voor 645 manjaren werk, zowel aan boord van het schip als bij een tweetal test- en assemblagewerven in de haven (Broekman Logistics en Keppel Verolme). In juni werd bekend dat Sif Group en Verbrugge zich gaan vestigen op Maasvlakte 2 om met name monopiles voor windturbines op zee te bouwen en vandaar te vershippen. Hiermee wordt het regionale offshore-cluster versterkt en komen er 200 banen bij.

Milieu en duurzaamheid

Het aantal schepen dat via de Environmental Ship Index korting heeft gekregen op het zeehavengeld is met 48% toegenomen tot 969 (van de 14.850), wat betekent dat schepen minder vervuilend worden. Ook uit metingen door DCMR Milieudienst Rijnmond blijkt dat de luchtkwaliteit in de regio door de jaren heen verbeterd. Alle concentraties van

vervuilende stoffen (zoals stikstofdioxide en fijn stof) gaan structureel naar beneden, uitgezonderd ozon. Voor verschillende lokale hoge concentraties van vervuilende stoffen is het wegverkeer de grootste bron in de regio Rijnmond.

Sinds 1 januari jl. is de SECA voor het Noordzeegebied aangescherpt. In dit gebied gebruikte scheepsbrandstof mag nu niet meer dan 0,1% zwavel bevatten; dit was 1%. De eerste metingen door DCMR geven aan dat dit de lucht in met name het westelijk deel van de regio daardoor zo'n 20% minder SO₂ bevat.

Infrastructuur

Goede bereikbaarheid is cruciaal voor de Rotterdamse haven. Het betreft zowel de verbindingen met het achterland als in de haven zelf. Op het gebied van het achterland is de afgelopen periode veel aandacht uitgegaan naar verbetering van het spoor, m.n. het vergroten van het aantal spoordiensten tussen Rotterdam en Zuid-Duitsland. In de haven zelf zijn op dit moment drie belangrijke infrastructuurprojecten in voorbereiding. Met het Ministerie van Infrastructuur en Milieu werd recent

afgesproken het Breddiep, een belangrijke route voor de binnenvaart, te verbreden van 75 naar 350 meter. Voorbereidingen, m.n. ambtelijk en bestuurlijk, voor verdieping van de Nieuwe Waterweg zijn in gang. Hierdoor kunnen schepen met de Botlek als bestemming straks tot 20% meer lading meenemen. De planning is dat beide projecten eind 2016 zijn afgerond.

Om het knooppunt Calandspoorbrug bij Rozenburg op te lossen werken het Ministerie van Infrastructuur en Milieu en Havenbedrijf Rotterdam samen aan een alternatief tracé voor de Havenspoorlijn via de Theemsweg. De Europese Commissie heeft recent aangekondigd hier € 60 miljoen subsidie voor beschikbaar te stellen.

FINANCIËN

Ten opzichte van de eerste helft van 2014 is de omzet in 2015 met € 14,7 miljoen toegenomen. Dit is onder meer het gevolg van een toename van het zeehavengeld (€ 7,7 miljoen) en een toename van de inkomsten uit contracten (€ 5,0 miljoen). Het zeehavengeld is toegenomen door een toename van de overslag (effect: € 10,8 miljoen) en een stijging van de kortingen met € 3,1 miljoen. De inkomsten uit contracten zijn met name toegenomen door nieuwe contracten en tariefswijzigingen.

De operationele lasten zijn in de eerste helft van 2015 hoger dan in de eerste helft van 2014 (€ 8,1 miljoen) voornamelijk door hogere exploitatielasten (€ 5,1 miljoen). Deze toename is vooral zichtbaar in een toename van havengerelateerde lasten waaronder onderhoudskosten van de buitenruimte en baggerkosten. Daarnaast zijn de afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen toegenomen met € 9,0 miljoen. Deze toename wordt met name veroorzaakt door de vroegtijdige beëindiging van het uitgiftecontract met Shtandart TT en de boekhoudkundige financiële afwikkeling daarvan. De totale kosten van het project inclusief deze bijzondere waardevermindering worden volledig gedekt door de totale opbrengsten.

Tegenover de toename van de operationele lasten en afschrijvingen staan lagere financiële baten en lasten van € 1,5 miljoen veroorzaakt door periodieke aflossingen en een extra aflossing eind 2014.

Het resultaat deelnemingen is gestegen met € 4,1 miljoen. In de eerste helft van 2014 is € 4,0 miljoen aan voorbereidingskosten verwerkt binnen de deelneming Mainport Holding Rotterdam ten behoeve van de nieuwe Joint Venture Porto Central in Brazilië.

Bovenstaande ontwikkelingen hebben in de eerste helft van 2015 geleid tot een stijging van het netto resultaat ten opzichte van het eerste halfjaar van 2014 met € 3,1 miljoen. De resultaatontwikkeling ligt in lijn met de verwachtingen en zorgt voor een solide financiële basis die nodig is om de investeringsambities waar te maken en verplichtingen na te kunnen komen.

Naar verwachting lopen de totale investeringen terug van € 189,3 miljoen in heel 2014 tot ongeveer € 160,0 miljoen in 2015. De verlaging volgt uit de vroegtijdige beëindiging van het uitgiftecontract met Shtandart TT en de afronding van Maasvlakte 2. In 2014 werd nog € 16,2 miljoen geïnvesteerd in Maasvlakte 2. Met onder meer de vestiging van SIF/Verbrugge en de verwachte realisatie van de Container Exchange Route houdt Havenbedrijf Rotterdam het investeringsniveau de komende jaren tussen € 150 miljoen en € 200 miljoen.

Een gezonde kasstroom is nodig om verplichtingen na te kunnen komen en te kunnen blijven investeren in de infrastructuur van de haven. De operationele kasstroom in het eerste halfjaar van 2015 is € 194,9 miljoen. De betalingen voor de investeringen (€ 77,0 miljoen) en het dividend (€ 89,2 miljoen) vormen in de eerste helft van 2015 het grootste deel van de investerings- en financieringskasstroom. Per saldo zijn de totale liquide middelen ten opzichte van het begin van het boekjaar toegenomen (€ 4,0 miljoen). In de eerste helft van 2014 was er nog sprake van een afname (€ 27,6 miljoen) wat voornamelijk veroorzaakt werd door hogere investeringen. De verwachting is dat in de tweede helft van 2015 de kasstroom ten opzichte van de eerste helft 2015 verder zal verbeteren.

HALFJAARCIJFERS 2015

BALANS PER 30 JUNI 2015 (VOOR RESULTAATBESTEMMING)

ACTIVA	30-6-2015	31-12-2014
(AFGERONDE BEDRAGEN X € 1.000)		
Vaste activa		
Materiële vaste activa	3.653.099	3.661.355
Financiële vaste activa	75.727	68.795
	3.728.826	3.730.130
Vlottende activa		
Vorraden	647	635
Vorderingen	123.672	113.377
Geldmarktfondsen	0	40.000
Liquide middelen	120.912	76.908
	245.231	230.920
TOTAAL ACTIVA	3.974.057	3.961.050
PASSIVA		
Eigen vermogen	2.348.545	2.311.345
Voorzieningen	51.786	55.351
Langlopende schulden	1.301.456	1.332.493
Kortlopende schulden	272.270	261.861
TOTAAL PASSIVA	3.974.057	3.961.050

WINST-EN-VERLIESREKENING EERSTE HALFJAAR 2015

WINST-EN-VERLIESREKENING	JAN-JUN 2015	JAN-JUN 2014
(AFGERONDE BEDRAGEN X € 1.000)		
Som der bedrijfsopbrengsten	338.910	324.217
Som der operationele lasten	-109.869	-101.748
RESULTAAT VOOR RENTE EN AFSCHRIJVINGEN	229.041	222.469
Afschrijvingen op materiële vaste activa	-75.703	-66.680
BEDRIJFSRESULTAAT	153.338	155.789
Financiële baten en lasten	-34.464	-35.924
Resultaten deelnemingen	3.657	-471
RESULTAAT	122.531	119.394

VERKORT KASSTROOMOVERZICHT

EERSTE HALFJAAR 2015

KASSTROOMOVERZICHT	JAN-JUN 2015	JAN-JUN 2014
(AFGERONDE BEDRAGEN X € 1.000)		
BEDRIJFSRESULTAAT	153.338	155.789
Afschrijvingen, mutaties in voorzieningen e.a.	61.248	56.267
Mutaties in werkkapitaal	9.938	-4.560
KASSTROOM UIT BEDRIJFSACTIVITEITEN	224.524	207.496
Ontvangen en betaalde interest	-29.661	-30.287
KASSTROOM UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN	194.863	177.209
Investeringskasstroom bruto	-76.985	-99.633
KASSTROOM UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN	-76.985	-99.633
KASSTROOM UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN	-113.874	-105.221
SALDO KASSTROOM	4.004	-27.645
Saldo geldmiddelen per 1 januari	116.908	129.946
Saldo geldmiddelen per 30 juni	120.912	102.301
MUTATIE GELDMIDDELEN	4.004	-27.645

TOELICHTING OP DE HALFJAARCIJFERS 2015

ALGEMEEN

Bedrijfsactiviteiten

Havenbedrijf Rotterdam is beheerder, exploitant en ontwikkelaar van het Rotterdamse haven- en industriegebied. Als naamloze vennootschap heeft het twee aandeelhouders: gemeente Rotterdam (70,83%) en de Staat (29,17%).

De doelen van Havenbedrijf Rotterdam zijn:

- ontwikkeling, aanleg, beheer en exploitatie van het haven- en industriegebied in Rotterdam;
- bevorderen van een effectieve, veilige en efficiënte scheepvaartafwikkeling in de Rotterdamse haven en het aanloopgebied voor de kust.

Havenbedrijf Rotterdam ontwikkelt het havengebied door te investeren in nieuwe haventerreinen, in openbare infrastructuur (zoals wegen in het havengebied) en in klantspecifieke infrastructuur (zoals kademuuren en aanlegsteigers). Om de scheepvaart optimaal af te wikkelen, investeren wij in een verkeersbegeleidend systeem, patrouillevaartuigen en incidentenbestrijding. Havenbedrijf Rotterdam verhuurt haventerreinen aan het havenbedrijfsleven, zoals op- en overslagbedrijven en de (petro)chemische industrie, waaronder energieproducenten. De belangrijkste inkomstenstromen zijn huurinkomsten en havengelden.

Grondslagen voor het opstellen van het halfjaarbericht

De halfjaarcijfers zijn opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. Zoals toegestaan binnen RJ 394 'Tussentijdse Berichtgeving' bevat dit halfjaarbericht niet alle verplichte informatie van een volledige jaarrekening en moet daarom te samen met het jaarverslag/ jaarrekening 2014 worden gelezen. Op de halfjaarcijfers zijn dezelfde grondslagen van toepassing voor de waardering van activa, passiva en resultaatbepaling als voor de jaarrekening 2014.

Vrijstelling consolidatieplicht

Havenbedrijf Rotterdam maakt gebruik van de vrijstelling van de plicht om de gegevens te consolideren van deelnemingen indien de in de consolidatie te betrekken maatschappijen gezamenlijk een financiële betekenis hebben die te verwaarlozen is op het geheel van Havenbedrijf Rotterdam (RJ 217.304).

Stelsel- en schattingswijzigingen

In 2015 zijn er geen stelsel- en schattingswijzigingen doorgevoerd die invloed hebben op vermogen en resultaat.

Oordelen en schattingen

Bij de toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van het halfjaarbericht vormt de leiding van Havenbedrijf Rotterdam zich diverse oordelen en schattingen. In 2015 zijn er geen significante wijzigingen in de wijze van oordelen en schatten.

Seizoensinvloeden

De overslagvolumes zijn in beperkte mate onderhevig aan seizoensinvloeden zoals een toename van kolenoverslag in de wintermaanden en het effect van Chinees Nieuwjaar (februari) op de containeroverslag. De opbrengsten uit contracten en de exploitatiekosten zijn niet of nauwelijks onderhevig aan seizoensinvloeden.

TOELICHTING OP DE BALANS EN WINST-EN-VERLIESREKENING

Materiële vaste activa

MATERIËLE VASTE ACTIVA (BEDRAGEN X € 1.000)	BOEKWAARDE 30 JUN 2015	INGEBRUIK- NAME 2015	AFSCHRIJVINGEN IN 2015	DES- INVESTERINGEN	BOEKWAARDE 31 DEC 2014	Δ	Δ%
Terreinen en infraplus	1.357.804	6.162	-11.334	-	1.362.976	-5.172	0%
Openbare infra, havenbekkens etc.	758.306	17.300	-19.520	-	760.526	-2.220	0%
Kademuren, steenglooingen etc.	1.102.307	13.431	-22.101	-	1.110.977	-8.670	-1%
Vaste bedrijfsmiddelen en overige	349.615	21.719	-15.248	-1.748	344.892	4.723	1%
VASTE ACTIVA 2014	3.568.032	58.612	-68.203	-1.748	3.579.371	-11.339	0%
		INGEBRUIK- NAME	INVESTERINGEN	BOUWRENT			
Activa in aanbouw	85.067	-58.612	60.932	783	81.964	3.103	4%
TOTAAL	3.653.099				3.661.335	8.236-	0%

De materiële vaste activa zijn in de eerste helft van 2015 afgenomen met € 8,2 miljoen met name veroorzaakt door de netto investeringen van € 61,7 miljoen (inclusief bouwrente) en afschrijvingen van € 68,2 miljoen. Daarnaast is de boekwaarde verlaagd met € 7,5 miljoen door een bijzondere waardevermindering als gevolg van de beëindiging van het uitgiftecontract met Shtandart TT. Dit bedrag is in mindering gebracht op het bedrag Investeringen in het verloopoverzicht. Hiervan heeft een klein deel betrekking op 2015. De bruto investeringen inclusief bouwrente in de eerste helft van 2015 zijn € 69,2 miljoen.

De grootste investeringen in 2015 zijn de bouw van een kademuur voor de LNG Breakbulk Terminal, de vervanging en upgrade van het boeienarsenaal en de aankoop van koelloodsen in de Lekhaven.

Per 1 juli 2015 heeft Havenbedrijf Rotterdam een impairment toets uitgevoerd. De toets is positief afgerond waardoor derhalve geen impairment is benodigd.

Vanaf 1 januari 2014 wordt een redelijk deel van de personeelskosten geactiveerd op basis van toerekenbare uren, noodzakelijk voor de vervaardiging van een actief. In het eerste halfjaar van 2015 is in totaal € 2,2 miljoen (eerste halfjaar 2014: € 1,6 miljoen) aan personeelslasten geactiveerd.

Financiële vaste activa

De financiële vaste activa zijn in de eerste helft van 2015 toegenomen met € 6,9 miljoen grotendeels veroorzaakt door toename van de waarde van de deelnemingen (+€ 7,5 miljoen). Dit betreft het resultaat deelnemingen van € 3,7 miljoen en een valuta-effect van € 3,8 miljoen (veroorzaakt door een sterke stijging van de Omaanse rial ten opzichte van de euro).

Geldmarktfondsen/Liquide middelen

De Constant Net Asset Value fondsen zijn gerubriceerd onder de geldmarktfondsen. De looptijd van de fondsen eindigde in het tweede kwartaal van 2015 waarna de bedragen terug zijn ontvangen. Als gevolg hiervan is de stand van de liquide middelen gestegen. De liquide middelen staan geheel ter vrije beschikking. Voor de mutatie wordt verwezen naar het kasstroomoverzicht.

Eigen Vermogen

EIGEN VERMOGEN (BEDRAGEN X € 1.000)	GEWOON AANDELEN- KAPITAAL	AGIO	WETTELIJKE RESERVES	OVERIGE RESERVES	TE BESTEMMEN RESULTAAT	TOTAAL
31 DEC 2014	900.000	391.200	30.190	774.581	215.374	2.311.345
Resultaat 2015	-	-	-	-	122.531	122.531
Uitgekeerd dividend 2014	-	-	-	-	-89.177	-89.177
Bestemming resultaat 2014	-	-	-	126.197	-126.197	-
Reserve omrekenings- verschillen	-	-	3.846	-	-	3.846
Reserve deelnemingen	-	-	1.844	-1.844	-	-
TOTAAL MUTATIES	-	-	5.690	124.353	-92.843	37.200
30 JUN 2015	900.000	391.200	35.880	898.934	122.531	2.348.545

Langlopende schulden

LANGLOPENDE SCHULDEN (BEDRAGEN X € 1.000)	30 JUN 2015	31 DEC 2014
Leningen gemeente Rotterdam	65.154	72.418
Schulden aan kredietinstellingen	1.076.385	1.083.747
LENINGPORTEFEUILLE	1.141.539	1.156.165
OVERIGE LANGLOPENDE SCHULDEN	159.917	176.328
TOTAAL	1.301.456	1.332.493

De langlopende schulden zijn in de eerste helft van 2015 afgenomen met € 31,0 miljoen grotendeels veroorzaakt door reguliere aflossingen op de bestaande lening portefeuille (€ 14,6 miljoen) en een aflossing op een door de klant gedane investering voor Havenbedrijf Rotterdam (€ 10,1 miljoen). Het kortlopende deel binnen de lening portefeuille (< 1 jaar) betreft € 22,7 miljoen.

Havenbedrijf Rotterdam heeft kredietfaciliteiten afgesloten met financiers. De rente is gebaseerd op een euribornotering. Deze rentevergoeding is deels gefixeerd door middel van een renteswap (zie financiële instrumenten en risicobeheersing). Voor de faciliteiten zijn geen zekerheden gesteld. Met financiers zijn ratio's overeengekomen. Net als in 2014 voldoen de ratio's in 2015 ruim aan de afgesproken normen.

Niet in de balans opgenomen regelingen

Havenbedrijf Rotterdam is voorwaardelijke regelingen en meerjarige financiële rechten en verplichtingen aangegaan met gemeenten, externe partijen en deelnemingen. Deze

regelingen en verplichtingen hebben voornamelijk betrekking op de ontwikkeling en het onderhoud van het Haven Industrie Complex Rotterdam, de zeehaven Dordrecht, de stadshavens van Rotterdam en interne bedrijfsvoering. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de jaarrekening 2014. In de eerste helft van 2015 zijn geen nieuwe materiële voorwaardelijke regelingen of meerjarige financiële rechten en verplichtingen aangegaan.

Financiële instrumenten en risicobeheersing

De financiële instrumenten van Havenbedrijf Rotterdam, anders dan derivaten, dienen ter financiering van de operationele activiteiten van Havenbedrijf Rotterdam of vloeien direct uit deze activiteiten voort. Havenbedrijf Rotterdam maakt daarnaast gebruik van swaps om eventuele valuta-, prijs- en renterisico's af te dekken.

Renteswaps

Havenbedrijf Rotterdam maakt gebruik van financiële afgeleide instrumenten (derivaten) ter afdekking van (toekomstige) financiële risico's en niet voor speculatieve doeleinden. Deze instrumenten worden aangehouden uit hoofde van risicobeheersing en worden geclassificeerd onder (kostprijs)hedge-accounting. Havenbedrijf Rotterdam heeft gedurende 2015 één type derivaat ter dekking van het renterisico op variabele financiering. Voor de jaarrekening 2014 is de herziene richtlijn voor financiële instrumenten toegepast (RJ 290). Hieruit komt naar voren dat de kritische kenmerken van de rentederivaten niet geheel overeenkomen met de kenmerken van de afgedekte positie. Uit analyse is naar voren gekomen dat sprake is van een effectieve hedge-relatie met een beperkt ineffectief deel. De waarde in het economische verkeer (reële waarde) van deze financiële instrumenten per 30 juni 2015 (- € 488,6 miljoen) bestaat uit het bedrag dat Havenbedrijf Rotterdam zou ontvangen of betalen om deze contracten te beëindigen. Voor een uitgebreide toelichting wordt verwezen naar de jaarrekening 2014.

Risico's

Havenbedrijf Rotterdam is terughoudend in het nemen van risico's. Voor de identificatie, beheersing en rapportage van risico's wordt een risicobeheersing- en controlsysteem gehanteerd, waarvoor de Algemene Directie eindverantwoordelijk is. Het systeem is gebaseerd op de internationaal geaccepteerde standaarden van de Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) en maakt onderscheid in beheersing van risico's op het gebied van strategie, operationeel, regelgeving (compliance), financiën en financiële verslaglegging. In het jaarverslag 2014 zijn de belangrijkste strategische risico's beschreven. Het risicobeheersing- en controlsysteem staat eveneens beschreven in het jaarverslag 2014. De belangrijkste strategische risico's die naar verwachting voor de tweede helft van 2015 van toepassing zijn wijken op basis van huidige inzichten niet noemenswaardig af van de strategische risico's die in het jaarverslag 2014 zijn opgenomen.

Som der bedrijfsopbrengsten

BEDRIJFSOPBRENGSTEN	JAN-JUN 2015	JAN-JUN 2014
(BEDRAGEN X € 1.000)		
Netto omzet		
Zeehavengeld	152.395	144.685
Binnenhavengeld	7.115	6.788
Inkomsten uit contracten	169.956	164.982
TOTAAL NETTO OMZET	329.466	316.455
Overige bedrijfsopbrengsten	9.444	7.762
TOTAAL	338.910	324.217

De toename van de netto-omzet wordt met name veroorzaakt door een toename van het zeehavengeld en een toename van inkomsten uit contracten. Het zeehavengeld is toegenomen door een toename van de overslag (effect: € 10,8 miljoen) en een stijging van de kortingen met € 3,1 miljoen. De inkomsten uit contacten (onder andere huur, erfpacht en kadegelden) zijn toegenomen door nieuwe contracten, tariefswijzigingen, indexeringen en afloop van reducties. De post 'overige bedrijfsopbrengsten' betreft voornamelijk de bijdrage voor het Verkeer Begeleidend Systeem en de opbrengsten uit boeien en palen.

Som der operationele lasten

SOM DER OPERATIONELE LASTEN	JAN-JUN 2015	JAN-JUN 2014
(BEDRAGEN X € 1.000)		
Lonen, salarissen en sociale lasten	-49.850	-48.895
Exploitatielasten	-58.199	-53.076
Overige bedrijfslasten	-1.820	-223
TOTAAL	-109.869	-101.748

Vanaf 1 januari 2014 wordt een redelijk deel van de personeelskosten geactiveerd op basis van de direct toerekenbare uren, noodzakelijk voor de vervaardiging van een actief. Van de personeelslasten is in het eerste halfjaar van 2015 € 2,2 miljoen aan kosten geactiveerd in de materiële vaste activa (eerste halfjaar 2014: € 1,6 miljoen).

De toename van de exploitatielasten is vooral zichtbaar in een toename van de havengerelateerde lasten waaronder de onderhoudskosten van de buitenruimte en de baggerkosten.

Financiële baten en lasten

FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	JAN-JUN 2015	JAN-JUN 2014
(BEDRAGEN X € 1.000)		
Opbrengst langlopende vorderingen	182	166
Overige rentebaten	200	322
TOTAAL FINANCIËLE BATEN	382	488
Rentelasten	-30.301	-31.856
Rentelasten-Calculatorisch	-4.966	-5.388
Geactiveerde rente over materiële vaste activa-in aanbouw	783	1.374
Overige financiële lasten	-362	-542
TOTAAL FINANCIËLE LASTEN	-34.846	-36.412
TOTAAL	-34.464	-35.924

De afname van de financiële baten en lasten wordt met name veroorzaakt door een extra aflossing eind 2014 en periodieke aflossingen.

Resultaat deelnemingen

Het resultaat deelnemingen voor de eerste helft van 2015 bedraagt € 3,7 miljoen, een stijging van € 4,1 miljoen ten opzichte van de eerste helft van 2014. In de eerste helft van 2014 is € 4,0 miljoen aan voorbereidingskosten verwerkt binnen de 100% deelneming Mainport Holding Rotterdam ten behoeve van de nieuwe Joint Venture Porto Central in Brazilië.

Verbonden partijen

Alle groepsmaatschappijen en andere deelnemingen alsmede de gemeente Rotterdam en het Rijk worden aangemerkt als verbonden partij. Alle transacties met verbonden partijen zijn onder normale marktvoorwaarden aangegaan. In de rentelasten is een bedrag van

€ 1,7 miljoen inbegrepen voor de gemeente Rotterdam (eerste halfjaar 2014 € 2,0 miljoen). Daarnaast is in de exploitatielasten een bijdrage aan Portbase B.V. begrepen van € 3,7 miljoen (eerste halfjaar 2014 € 3,5 miljoen).

Havenbedrijf Rotterdam N.V.

16 juli 2015

Algemene Directie

Drs. A.S. (Allard) Castelein	- President Directeur (CEO)
Ing. R.(Ronald) Paul	- Directeur Infrastructuur & Maritieme Zaken (COO)
Ir. P.R.J.M. (Paul) Smits CMA CTP	- Directeur Financiën & Informatievoorziening (CFO)

OVERIGE GEGEVENS

Resultaatverwerking

Het nettoresultaat over de eerste helft van 2015 bedraagt € 122,5 miljoen. Dit is verwerkt in de halfjaarcijfers 2015 als 'Te bestemmen resultaat', als onderdeel van het eigen vermogen. Met het besluit van de algemene vergadering van aandeelhouders in maart 2015 is het dividend 2014 (€ 89,2 miljoen) in juni 2015 uitgekeerd en is het restant van het nettoresultaat uit 2014 (€ 126,2 miljoen) toegevoegd aan de overige reserves.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum geweest die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum dan wel van belang zijn voor de oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening.

BEOORDELINGSVERKLARING

Aan: de aandeelhouders en de raad van commissarissen van Havenbedrijf Rotterdam N.V.

Opdracht

Wij hebben de in dit halfjaarbericht opgenomen verkorte enkelvoudige tussentijdse financiële informatie over de periode 1 januari 2015 tot en met 30 juni 2015 van Havenbedrijf Rotterdam N.V. te Rotterdam bestaande uit de verkorte balans, de verkorte winst-en-verliesrekening, het verkorte kasstroomoverzicht en het verkorte mutatieoverzicht eigen vermogen met de toelichting beoordeeld. De directie van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opstellen en het weergeven van de tussentijdse financiële informatie in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving 394 *Tussentijdse Berichten*. Het is onze verantwoordelijkheid een conclusie te formuleren bij de tussentijdse financiële informatie op basis van onze beoordeling.

Werkzaamheden

Wij hebben onze beoordeling van de tussentijdse financiële informatie verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse Standaard 2410, *Het beoordelen van tussentijdse financiële informatie door de openbaar accountant van de entiteit*. Een beoordeling van tussentijdse financiële informatie bestaat uit het inwinnen van inlichtingen, met name bij personen die verantwoordelijk zijn voor financiën en verslaggeving, en het uitvoeren van cijferanalyses en andere beoordelingswerkzaamheden. De reikwijdte van een beoordeling is aanzienlijk geringer dan die van een controle die is uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en stelt ons niet in staat zekerheid te verkrijgen dat wij kennis hebben genomen van alle aangelegenheden van materieel belang die bij een controle onderkend zouden worden. Om die reden geven wij geen controleverklaring af.

Conclusie

Op grond van onze beoordeling is ons niets gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de tussentijdse financiële informatie over de periode 1 januari 2015 tot en met 30 juni 2015 niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, is opgesteld in overeenstemming met de in Nederland geldende Richtlijn voor de jaarverslaggeving 394, *Tussentijdse berichten*.

Rotterdam, 16 juli 2015

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. drs. J.F.M. Kamphuis RA